

Posudek diplomové práce

Jan Mareš: Krize maskulinity mezi chimérou a stereotypem. Gender a česká společnost na přelomu 19. a 20. století, Praha 2012

Z pozice vedoucího diplomové práce se mi text Jana Mareše nehodnotí snadno. Je to důsledkem skutečnosti, že předložil v některých ohledech specifickou (a nadprůměrnou) závěrečnou práci. Pokud nyní nechci předložit pouze pochvalný formální posudek, pak jsem postaven před nelehký úkol, jak se s prací popasovat. Po delší úvaze jsem se rozhodl posudek pojmout jako motivační a kladně hodnotící pisatelovy (zdravé) ambice. Předem chci zkonstatovat, že Marešův text osobně považuji za svým způsobem nadstandardní, avšak zároveň ne dokonalý.

Z hlediska zvoleného tématu se jedná o práci více než zajímavou. Genderová témata již nepředstavují pro české historiografické prostředí pole neorané. Většinou se však jedná mnohem spíše o výzkumy a práce zabývající se feminitou a (řečeno zjednodušeně) sledující ženský pohled a osud. Muži a maskulinita jako témata výzkumu jsou v tuzemském historickém bádání zatím spíše popelkami. To pak platí i o Janem Marešem zkoumané krizi maskulinity. Pisatel samozřejmě nepsal svůj text ve vzduchoprázdnu, mohl navázat na zahraniční produkci i některé domácí tituly. Ostatně v této souvislosti chválím jeho přehled o relevantní sekundární literatuře. Zároveň však pro sledované období přelomu 19. a 20. století se jedná spíše o ojedinělý pokus onu krizi v rámci českého národního prostředí detekovat, ne pouze automaticky přenést „hotové“ zahraniční zkušenosti do českého prostředí. Cením si tak Marešovy odvahy vydat se vlastně cestou dosud vlastně neprošlapanou, na níž se musel v kontextu českého odborného prostředí spolehnout prakticky pouze na sebe, respektive na svůj výběr teoretických východisek, pramenů a jejich čtení.

Vybrané téma, respektive jeho četnost a (ne)zpracování v domácím prostředí se přitom, dle mého soudu, projevilo na zvolené koncepci, potažmo struktuře práce. Pisatel zvolil z mého pohledu netradičně asymetrickou podobu výsledného textu. Co tím mám na mysli – po obsáhlém a informačně bohatém úvodu, v němž shrnul dosavadní tvorbu k tématu, svá východiska a především prezentoval základní otázku, jíž se hodlal zabývat, přistoupil ke kapitole *Proměny genderového řádu*. Jak již samotný název této části napovídá, s odkazem na různé veřejnosti se zde zabýval změnami genderového řádu v rámci českého kolektivu, tedy zda vůbec a k jakým změnám a v jakém prostředí došlo. Jen pro úplnost dodejme, že časově se pohyboval mezi roky 1870-1910. Na takový pohled zaměřený na široký společenský

kontext ovšem navázal „pouze“ případovou studií *Počátky českého skautingu jako důsledek krize maskulinity?* Pisatel se tak nejprve v hutně psané a informačně bohaté kapitole rozmáchl po širokém poli dobového mediálního prostoru, na němž si pomyslně zformuloval svou badatelskou otázku. Odpověď na ni však hledal a našel na prostoru mnohem užším a osobitějším, v ideových počátcích skautského hnutí. To v principu není na škodu věci. Svou krizi maskulinity si zde totiž dohledal. Zároveň je třeba říci, že se jedná (zatím) o sondu jedinou. Předkládanou práci proto chápu vyloženě jako část obsáhlejší a náročnější práce, která na autora teprve čeká, jako pomyslnou dílčí zprávu o průběhu výzkumu, jehož další výsledky přinese v navazujícím bádání.

S vybraným tématem souvisí i další specifikum předložené práce, a sice její konceptuální povaha. Jan Mareš se rozhodl (vy)sledovat proměny genderového řádu prostřednictvím předem zvolené teorie uznání (ta však není jediným teoretickým pilířem jeho práce). Oceňuji jeho rozhodnutí s tím, že byť se mu v konečném vyznění stane tento přístup možná nadbytečným, přece pozitivně hodnotím samotný fakt jeho zapojení do výzkumu, respektive autorovu ctižádost (míněno v pozitivním slova smyslu) opřít se o tuto teorii. Podotýkám, že ne každá diplomová práce takovou ambici má. A jelikož, jak jsem zmínil, tuto práci považuju za jeden z prvních kroků na cestě Marešova zájmu o problematiku genderového řádu v rámci české společnosti moderní doby, ukáže teprve další praxe, do jaké míry je teorie uznání v tomto konkrétním případě nosnou. Takže pokud předkládaná diplomová práce bude důvodem pro cimrmanovské prohlášení: „Tudy ne, přátelé, tudy cesta nevede!“, bude to rovněž z autorova hlediska pozitivní zjištění. Ne vždy je totiž teorie samospasitelnou. Mimochodem teoretickým okouzlením si prošla řada dalších historiků.

Nevím, zdali je možné klást přímou úměru mezi zvoleným tématem s jeho teoretickými východisky a na straně druhé jazykem a čtivostí práce. V každém případě text Jana Mareše je vskutku hutným dílem, které se nečte lehce (vlastně se čte obtížně). Nejen jazyk, ale i tok pisatelových myšlenek vyžaduje čtenářovo maximální soustředění. Na jedné straně tak lze hovořit o autorově nadstandardním teoretickém rozhledu a schopnosti abstraktního myšlení, zároveň dávám k úvaze právě i z hlediska podání budoucího výzkumu, zda příště dosavadní náročně odborné pojetí nezcivilnět tak, aby si jeho práce získala větší čtenářskou obec. Zkoumané téma by si to jistě zasloužilo. Ostatně si dovedu představit, že v očích některých čtenářů by stávající jazykové podání vzbudilo spíše negativní reakci. To však není výtkou, nýbrž doporučením pro budoucnost. Pravdou však je, že celková srozumitelnost výsledné práce je tímto *marešovským podáním* „zatížena“.

Z dosud uvedeného snad již vyplývá, že práce Jana Mareše si cením a považuji ji v mezích daných jeho dosavadní badatelskou praxí, zkušenostmi, ale i ve srovnání s jinými závěrečnými pracemi řemeslně (přinejmenším heuristika tisku) i intelektuálně za podařenou. Na základní otázku, kterou si pisatel v úvodu položil, rovněž odpověděl na základě zvolených odpovídajících pramenů, východisek a metod. Cíl a ambice práce tudíž v mých očích naplnil. Práce zohledňuje nové momenty v bádání o 19. století a přelomu století 20. a před badateli otevírá nové možnosti výzkumu. Zároveň však avizuji, že můj názor vychází z několikrát uvedeného předpokladu – v tuto chvíli se jedná teprve o začátek Marešova bádání na genderovém poli a o první výsledky komplexnějšího výzkumu. Mé kladné hodnocení by tak měl autor chápat i jako svého druhu povzbuzení k další práci. V úvodu svého textu pisatel připomněl skutečnost, že výzkum krize maskulinity a uplatnění genderové optiky mohou být chápány jako pouhá soudobá manipulace s dějinami a coby výraz (post)moderního znásilňování. Jsem jiného názoru, podle mého soudu jsou naopak projevem tvůrčí autorské invence, potvrzením faktu, že i historiografie je kreativní činností, v níž se uplatňují autorova osobnost, myšlení a schopnosti. Práce Jana Mareše je toho důkazem.

V úvodu práce jsem ovšem v souvislosti s nadstandardním výkonem zmiňoval i její ne-dokonalost. Ta spočívá částečně v samotném faktu nerozpracování některých momentů, zároveň je však třeba neztrácet ze zřetele skutečnost, že se jedná o práci diplomovou. Řadu z těchto momentů a dílčích otázek jsme si s Janem Marešem vyjasnili a zodpověděli v průběhu autorovy práce, respektive byly odsunuty na budoucí výzkum. Otázky, které ve mně Marešův text vyvolal při posledním čtení, nejsou takového druhu, aby devalvovaly výsledný dojem z jeho diplomové práce. To však naneštěstí činí formální nedostatky v podobě pravopisných chyb a překlepů. Bohužel ty ubírají z celkového pozitivního vyznění předložené práce a já je panu Marešovi nemohu odpustit. Práci doporučuji k úspěšné obhajobě, ale v tuto chvíli ji hodnotím POUZE jako velmi dobrou. Zároveň doplňuji, že navržené hodnocení „velmi dobře“ neznamená, že by práce byla horší, než jiné závěrečné texty obhájené jako „výborné“. Ba v řadě případů je tomu z hlediska intelektuální náročnosti rozhodně naopak.